

Levensverhaal van Pater Piet Bongers WP, Heythuysen

Door: Gerard T.J. Noordman en Wim Stolp

Datum: januari 2020

Inleiding

Nadat de NV Maatschappij de Heerlijkheid Sterksel in 1925 was opgehouden te bestaan, werd een groot deel van het landgoed Sterksel opgedeeld in kleinere en grotere kavels. Deze percelen grond werden publiekelijk verkocht. De belangstelling was enorm, voornamelijk vanuit Limburg, maar kopers kwamen uit alle windstreken en kochten percelen grond om daarop een boerderij te kunnen beginnen. In de dertiger jaren vestigden zich veelal jonge boeren als nieuwe bewoners op Sterksel¹ en stichtten gezinnen in het overwegend katholieke dorp. Onder hen was de familie Bongers – Derks die in 1936 met drie jonge kinderen vanuit Heythuysen naar Sterksel verhuisden. Dit verhaal gaat over hun toen nog jongste zoon Piet Bongers. Een levensverhaal van een boerenzoon die werd opgeleid tot Witte Pater en 43 jaar gewoond en gewerkt heeft in Oeganda.

Pater Piet Bongers, 2019.
foto; g.noordman

Het gezin Bongers – Derks, v.l.n.r. zittend: Mia, Harrie, vader Gerard Bongers met Leo, moeder Nel Bongers met Sevrien, Wim, Frits, Piet.

Staande links: Meia Coppens (hulp in de huishouding), rechts: Stef Polman (boerderij knecht)

¹ In de volkstaal spreekt men van: 'Hij woont op Sterksel'

Hoeve Groenendal aan de Beukenlaan in Sterksel

De Sterkselse knaap die later pater Bongers is geworden, werd op 22 februari 1936 te Heythuysen geboren als Petrus Wilhelmus Johannes Bongers. Hij is het derde kind uit een gezin van zeven kinderen, één meisje en zes jongens. Zijn ouders zijn Gerardus Johannes Hubertus (Sjra) Bongers (1896-1990) en Petronella Cornelia (Nel) Derks (1900-1997). Op 2 september zijn zij in Roggel voor de wet getrouwd. Het kerkelijk huwelijk vond plaats op 3

september 1932 in de St. Petruskerk te Roggel. Op 15 april 1936 verhuisden het gezin Bongers-Derks naar Sterksel en betrokken daar Hoeve Groenendal aan de Stationsweg, de tegenwoordige Beukenlaan. Piet was toen nog geen twee maanden oud. Nu geniet pater Bongers (83) van zijn welverdiende rust in 'Huize St. Charles' in zijn geboortedorp Heythuysen. Op de dag van Allerzielen 2017 ben ik hem in Heythuysen voor de eerste keer gaan bezoeken, Wim Stolp ging met mij mee. Na een korte rondleiding door zijn mooie appartement in het voormalige klooster, begon de witte pater al direct te vertellen over 'zijn' Oeganda, waar hij van 1964 tot 2008 in verschillende parochies werkzaam is geweest. In die beginperiode was het, zoals verwacht, een primitief gebeuren en echt behelpen. Hele verhalen kwamen over tafel en het was al snel duidelijk dat we meer tijd nodig hadden om een verhaal te maken van de gebeurtenissen in de jeugdjaren, de studiejaren en de missiejaren. Bij ons volgende bezoek aan pater Bongers had hij belevenissen uit zijn jeugdjaren aan het papier toevertrouwd, evenals de opleidingen die hij genoten had tot de periode dat Piet gewijd werd tot Witte Pater. Daarna zijn we nog verschillende keren afgereisd naar Heythuysen om de mooie verhalen over de missie te kunnen optekenen.

De Jeugdjaren

Kermis op Sterksel

De Sterkselse kermis is altijd met Pinksteren. Piet meent zich nog te herinneren dat een van de dames van de familie Reiling van Hemelrasten hem als kleine jongen op een draaimolen heeft gezet die toentertijd in de buurt van de kerk en de school stond. Dat moet nog voor de oorlog geweest zijn. En het was in de oorlogsjaren dat ik op Sterkselse Kermis een biertje kreeg aangeboden bij het café van Frans Hikspoors door onze knecht Stef Polman die toen bij ons vader op de boerderij werkte.

De oorlogsjaren 1940 - 1944

Toen de oorlog uitbrak (10 mei 1940) was Piet vier jaar. Hij kan zich nog herinneren dat bij Loeff een Nederlandse soldaat op wacht stond in een klein huisje. Zeer waarschijnlijk had dat nog te maken

kruidenierswinkel van Michiels,
Heezerweg Sterksel

met de mobilisatie in 1939. Normaal ging Piet vaak naar de buurman Bardoel. Toen het oorlog was vond hij het maar vreemd dat het zo donderde ofschoon de zon scheen. Zeer waarschijnlijk schoot het Nederlandse leger op de Duitse vliegtuigen. Hij herinnert zich ook dat op een dag heel wat Nederlandse soldaten op de harde weg stonden met de witte vlag voorop om zich over te geven. Ze stonden bij de boerderij van Eilers. De eerste Duitse soldaten die hij ontmoette was in de winkel van Michiels. Ze gaven Piet en zijn broers een stukje van hun chocolade die ze bij Greta Michiels gekocht hadden. Een van de eerste dagen van de oorlog reden enkele Nederlandse soldaten hun legerwagen in het kanaaltje naast de brug, die halfweg op de tegenwoordige Kloosterlaan naar het station ligt. Ze wilden niet dat deze vrachtwagen onbeschadigd in handen van de Duitsers zou vallen. Ze wilden voorkomen dat de Duitsers die legerwagen nog konden gebruiken natuurlijk. De mobilisatietijd van het Nederlandse leger (1939) ging bij de familie Bongers niet ongemerkt voorbij. Piet herinnert zich nog dat enkele officieren in de schuur bij de dorskast hun paarden hadden neergezet. Een van de officieren die enkele kinderen (waaronder Piet) in de buurt van de paarden zag staan, waarschuwde hen met de woorden 'wanneer je dicht bij de paarden komt, krijg je een pak voor je broek'. Toen Providentia in handen van de Duitsers was, speelde de Hitlerjugend van tijd tot tijd voetbal tegen het voerbalelftal van Sterksel. De eerste keer wonnen de Duitsers met 4 – 0. De tweede keer verloren de Duitsers. Enkele Duitsers vroegen de paspoorten of identiteitspapieren (Ausweis) van de Sterkselse spelers. Velen van hen vluchtten toen de bossen in omdat ze onderduikers waren. Bij ons thuis waren twee schuilkelders. Er was een schuilkelder achter de boerderij. Soms vluchtten we de kelder in van het woonhuis, onder andere tijdens de eerste treinbeschieting in Sterksel, waarbij acht doden en veertien gewonden vielen.

De lagere school

Zoals gebruikelijk ging ook Piet Bongers als zesjarige jongen voor het eerst naar school, naar de Rooms Katholieke lagere school, St. Aloysius, op Sterksel. Een groot deel van zijn lagere schooltijd vond dus plaats tijdens de Tweede Wereldoorlog. Piet zat nog maar net

De eerste 'echte' lagere school op Sterksel

op de lagere school toen op 7 november 1942 de graanschuur naast de boerderij afbrandde.

Van wie kreeg jij les op de lagere school in Sterksel? Het eerste en tweede leerjaar, van juffrouw van de Zande. In de derde klas van juffrouw Dora Bardoel. Wat opviel was dat zij zeer religieus overkwam en dat ook kon overdragen op de kinderen. In de vierde klas gaf juffrouw van de Put les en in de hoogste klassen 5,6 en 7 meneer Sporen die tevens hoofd van de school was. Ook in de zevende klas zat ik bij hem. Op de eerste bank vooraan zat Trees Scheepers. Daarachter zaten Johanna Noordman

juffrouw v.d. Zanden en mijnheer Sporen

en Tonny Konings. Dan kwamen de jongens Frans Arendsen en Fried te Dorsthorst en op de laatste bank zaten Jan te Boekhorst en Piet Bongers. Dus de zevende klas bestond uit zeven leerlingen. Harry Peters, Engel Beenders en Maria Derks

die ook bij onze klas hoorden, zijn vanaf de zesde klas naar de Mulo gegaan.

Schoolfoto van kinderen Bongers, v.l.n.r. Frits, Piet, Sevrien, Mia, Wim, Leo

Droogte in het jaar 1947

Als rasechte boerenzoon wist Piet zich nog goed te herinneren dat 1947 een heel droog jaar was. Er was groot gebrek aan gras voor het vee in de wei. Hoe kan het ook anders op de zandgronden, dat droogt direct uit. Er was toen in Eindhoven een landbouwtentoonstelling. Door de Eindhovense boeren werd daar al met sproeimachines gewerkt en de koeien liepen er in hoog gras. Dat was de opkomst van de beregeningsinstallaties in en rond Sterksel.

De misdienaartijd van Piet (anekdote)

Mgr. Noordman kwam regelmatig op bezoek bij zijn familie in Sterksel. Zoals gewoonlijk las hij dan de H. Mis na de vroegmis van pastoor Verhoeven. Samen met mijn broer Frits had ik die eerste H. Mis gediend. Ik zou blijven om de tweede H. Mis te dienen van Mgr. Noordman. Nu moesten de ampullen gevuld worden met wijn en water voor de tweede H. Mis. Maar de wijn was op en een fles nieuwe wijn was nog niet naar de sacristie gebracht door Riek van de pastoor, zoals we haar noemden. Zij was kosteres. Na alle kastjes afgezocht te hebben vonden we een fles waarin een gele vloeistof zat die op wijn leek. Dus we gebruikten een beetje van die vloeistof in de veronderstelling dat het wijn was. Toen de priester ervan gedronken had tijdens de H. Mis, vroeg hij me wat ik hem gegeven had. Hij vroeg om mijnheer pastoor te gaan halen. Intussen zag ik dat Riek een nieuwe fles wijn naar de sacristie had gebracht. De pastoor maakte de kelk van de monseigneur schoon en deed er wijn en een beetje water in en legde aan de priester uit wat hij moest doen om nog een geldige H. Mis te hebben. Hij had godslampolie gedronken. Na de H. Mis zei hij tegen mij 'nu ben ik goed gesmeerd'.

Fanfare op Sterksel

Hierover vertelde Piet het volgende: Vader zou graag een muziekkorps in Sterksel zien, een fanfare. Hij wist dat buiten medewerking van de pastoor dat in die tijd niet mogelijk was. Gelukkig ging de pastoor op aandringen van vader erachter staan en toen kwam het van de grond. Bij de Witte Paters op het St. Pauluscollege werden de eerste instrumenten gekocht. Daar was een harmonie geweest maar die bestond toen niet meer en de instrumenten lagen daar ongebruikt. In den beginne werd geoefend bij ons thuis. Ook ik leerde een instrument bespelen. Ik meen dat Frans Arendsen en ik in dezelfde tijd lid zijn geworden van de fanfare. Frans blies op een piston en ik op een bugel. Het was in de tijd toen bij Reiling op Hemelrasten een (zilveren?) bruiloft gevierd werd. In Sterksel op het klein seminarie kreeg ik een piston van pater Mettrop waar ik veel plezier van heb gehad, vooral de laatste vier jaar van mijn opleiding in Heverlée (België). We hadden toen op het groot seminarie een blaaskapel.

1949, In het midden staat Piet als 13 jarige muzikant met zijn bugel tussen de grote muzikanten

gekomen. Tijdens mijn seminarieopleiding kwam die piston bij muziekkuitvoeringen goed van pas. Bij mijn eerste H. Mis in de parochiekerk van Sterksel, bij het 25jarig- en 40jarig priesterjubileum was de fanfare aanwezig om die feesten met muziek op te luisteren. In dankbaarheid denk ik daar vaak aan terug. Tijdens mijn verloven van uit Oeganda mocht ik enkele keren met Kerstmis de Eucharistie vieren in de parochiekerk waarin de fanfare die plechtigheid op-luisterde. Voor mij waren het onvergetelijke momenten. De band met de fanfare en de belangstelling voor de fanfare is bij mijn familie altijd gebleven niet alleen omdat er enkelen van de familie lid zijn en meespelen maar vooral omdat vader aan de wieg stond van deze vereniging. Ik vraag me wel eens af: "Zou Sterksel zo'n muziekkorps als een fanfare hebben gehad als de heer Bongers niet het initiatief had genomen?" Enkele maanden geleden was ik tegenwoordig bij een

mooi verzorgde avond in het 'Scureken Kempenhaeghe'. Die avond werd verzorgd door de Fanfare en de Slagwerkgroep van Muziekvereniging De Heerlijkheid Sterksel met medewerking van diverse Solisten. Sterksel was genomineerd voor de Brabantse Dorpen Derby 2015. Ik had gehoord dat negen dorpen in Brabant in aanmerking kwamen voor die "derby" of wedstrijd en dat Sterksel op de derde plaats stond. Een mooi resultaat. ook hier had de fanfare haar aandeel in het bereiken van dit resultaat. Nog van harte mijn gelukwensen.

Piet Bongers
(Witte Pater).

Dit artikeltje heeft pater Bongers enkele jaren geleden geschreven in het verenigingsblad van de muziekvereniging De Heerlijkheid Sterksel

De muzikanten van het St. Pauluscollege in de dertiger jaren.

De Studiejaren

Voorbereiding tot priesteropleiding

Na zes klassen van de lagere school doorlopen te hebben stelde meneer Sporen voor om mij naar de Mulo in Geldrop te sturen als voorbereiding op het seminarie, maar mijn ouders waren erop tegen. Iedere dag op de fiets naar Geldrop over een drukke weg, ze vonden het te gevaarlijk. Het grote verkeer naar Eindhoven ging toen nog via Leende, Heeze, Geldrop naar Eindhoven. Doch voordat ik op het klein seminarie van de Witte Paters in Sterksel kon worden toegelaten moest ik een toelatingsexamen maken. Om voor dat examen te kunnen slagen zou de hoofdonderwijzer meester Sporen terwijl ik in de zevende klas zat, aan mij extra bijlessen geven in taal en rekenen, zodat ik in staat zou zijn om het toelatingsexamen voor het seminarie te kunnen maken. Dus aan meester Sporen heeft dit Pietje te danken dat hij slaagde en toegelaten werd op het Sint Pauluscollege.

Congregatie de Witte Paters (uit Wikipedia)

“De Missionarissen van Afrika, beter bekend als de Witte Paters (Patres Albi, P.A.), voluit Sociëteit van Missionarissen van Afrika is een Gemeenschap van Apostolisch Leven binnen de Katholieke Kerk die in 1868 door Charles kardinaal Lavigerie (1825–1892), aartsbisschop van Algiers in Algerije werd gesticht. Een jaar later, in 1869, stichtte Lavigerie ook de congregatie van de Zusters Missionarissen van Onze Lieve Vrouw van Afrika (Witte Zusters). De naam "Witte Paters" komt van de witte Arabische klederdracht die de missionarissen dragen samen met een rozenkrans rond de hals. Lavigerie stond er op dat Witte Paters zich de taal en de gewoontes van de Afrikanen zouden eigen maken en respect zouden tonen voor hun cultuur en geloofsovertuiging. Zijn voornaamste instructies om de geloofsverkondiging bij de Afrikaanse bevolking succesvol te kunnen aanpakken waren ‘U spreekt hun taal – u eet zoals zij – u kleedt u zoals zij’.

Het seminarie in Sterksel en Santpoort

In 1949 ben ik mijn studie op het Sint Pauluscollege begonnen, ik was toen 13 jaar. In die tijd waren de vier laagste klassen van het klein seminarie in Sterksel ondergebracht. Tijdens mijn studie werd in Santpoort (bij Haarlem) een tweede klein seminarie geopend. Het werd genoemd het Lavigerie college. Er kwam een nieuwe indeling tijdens mijn studies in Sterksel en op het St. Pauluscollege. Sterksel behield de drie laagste klassen en Santpoort kreeg de drie hoogste klassen van het klein seminarie. Ik heb de drie laagste klassen in Sterksel en de drie hoogste klassen in Santpoort doorlopen. Na vijf jaar ging ik naar Santpoort om de hoogste klassen van het klein seminarie te maken, ik was toen 18 jaar.

Vervolgopleidingen

Na Santpoort heb ik een jaar in Boxtel op St. Charles wijsbegeerte gestudeerd. Omdat men in Boxtel het huis van de Witte Paters (St. Charles) wilde verbouwen, werden alle filosofen naar België gestuurd om daar het tweede jaar filosofie te maken. In Boechout kwamen we samen met de Vlamingen die in opleiding waren om Witte Pater te worden. Na de filosofie werden alle Nederlanders naar Engeland gestuurd. Naar Dorking in het zuiden van Engeland om het noviciaat te maken met de Engelsen, Schotten, Ieren en een Zwitser.

De gezinsleden thuis werden ook al wat groter.
v.l.n.r. Harry, vader Bongers, Wim, Sevrien, Mia, Piet, moeder Bongers, Frits, Leo.
Harrie volgde in die tijd het groot seminarie, vandaar de boord.

Op het einde van het noviciaat werden de Nederlanders verdeeld over vier opleidingshuizen. De laatste vier jaar Theologie werd gegeven in Londen waar de meeste klasgenoten naartoe gingen. Vervolgens was er een opleiding (scholasticaat) in Canada, Noord Afrika en Heverl  e (België). Ik werd benoemd met nog twee Nederlanders voor Heverl  e in België. De opleiding was in het Frans. Het kwam mij goed van pas want de grote meerderheid van de Witte Paters in die tijd was Franssprekend of hadden een Franse opleiding gehad.

Overzicht studie en voorbereiding voor mijn vertrek naar Uganda Afrika.

7 jaar lagere school in Sterksel	1942-1949	
5 jaar St. Pauluscollege in Sterksel	1949-1954	
3 jaar Lavigerie College Santpoort	1954-1957	
1 jaar Filosofie St. Charles Boxtel	1957-1958	
1 jaar Filosofie te Boechout (B)	1958-1959	voertaal Nederlands
1 jaar Noviciaat te Dorking (V.K.)	1959-1960	voertaal Engels
4 jaar Theologie (scolasticaat) Heverl��e, Leuven (B)	1960-1964	voertaal Frans,
Op 28 juni 1963 de Eed afgelegd in Heverlee (B)		
Na de wijding drie maanden pastoraal in Londen (V.K) 1964		voertaal Engels en Frans,

Priesterwijding en eerste Heilige Mis

Op 4 juli 1964 werd Piet Bongers in Kaatsheuvel door monseigneur Bekkers, bisschop van het bisdom Den Bosch. tot priester gewijd. Op zondag 12 juli heeft pater Bongers zijn eerste Heilige Mis opgedragen in de parochiekerk van de Heilige Catharina van Alexandrië op Sterksel.

Het Eindhovens Dagblad berichtte er als volgt over:

“Een gebeurtenis waarbij nagenoeg bijna de gehele gemeenschap van Sterksel aanwezig was, zij hadden gezorgd voor de tastbare fleur aan het feestelijk gebeuren. Al dagen van te voren waren de nodige voorbereidingen getroffen. In en om de kerk was alles groots versierd gelijk de sacramentsprocessie, zo ook langs de route naar hoeve Groenendal, de ouderlijke woning waar de priesterwijding gevierd zou worden. Feestelijk was het zeker in de stampvolle kerk van Sterksel waar de jonge Witte Pater voor zijn ouders, familie en parochianen zijn Eerste Plechtig Offer Celebreerde. De Heilige Mis werd bijgewoond door de heer van Schaik, burgemeester van de gemeente Maarheeze. Pater Bongers werd geassisteerd door zijn neef kapelaan J. Deckers uit Klimmen als diaken, pater Gielen rector van het Sint Pauluscollege in Sterksel als subdiaken en Pastoor Verhoeven als priester assistent.

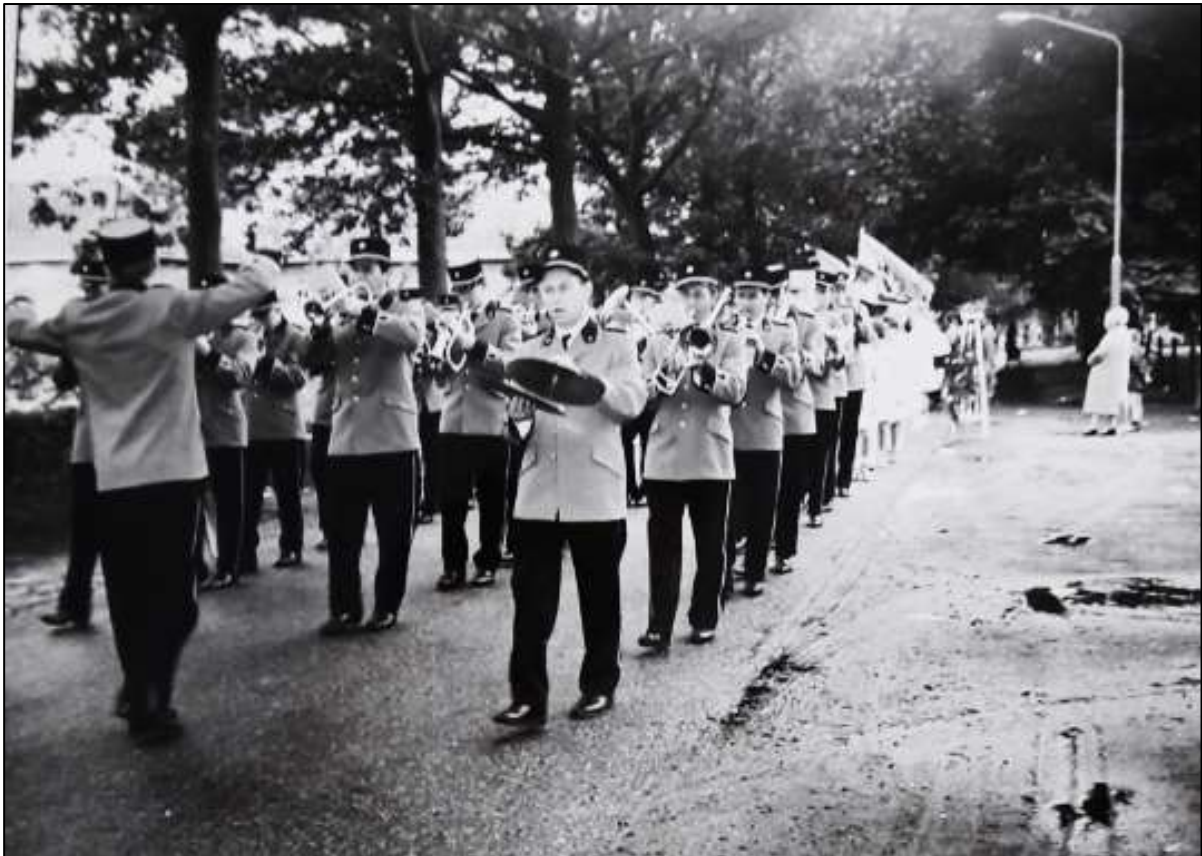
De Heilige Communie voor moeder en vader

Pater van Waesberghe van de Witte Paters fungeerde als ceremoniarius. Martien Boerenkamp en Gerard Noordman waren acolieten. Pastoor Verhoeven hield de feestpredicatie onder het motto 'Het

priesterschap is gave en opgave'. Het gemengd koor had van deze gelegenheid veel werk gemaakt door onder leiding van dirigent J. van Oss zeer verdienstelijk de Missa secunda van Hassler te zingen. Na afloop van de Heilige Mis werd het Jubilate Deo gezongen in een speciale bewerking van de heer D. Schilleman, dirigent en hoofd van de school".

Voor de eerste Heilige Mis van de jonge neomist werd hij begeleid door zijn vader en moeder, zijn familie, bruidsmisjes en heel veel dorpsgenoten

De hele Sterkselse gemeenschap was getuige van deze feestelijke dag

De jonge pas gewijde Witte Pater en zijn familie op Sterksel. V.l.n.r. zittend: vader en moeder Bongers, staand: Harrie, Frits, Mia, Wim, Piet, Sevrien, Leo

Hoe hebt u zelf het hele gebeuren omtrent de wijding en de eerste Heilige Mis ervaren?

Piet in de mooie stoel van grootvader

Vanzelfsprekend was het voor mij een enerverende tijd als a.s. Witte Pater waar ik enorm naar toe leefde. De priesterwijding was een enorme ervaring. Mijn familie was in Kaatsheuvel aanwezig bij mijn priesterwijding. Om de eerste Plechtige Heilige Mis te mogen opdragen in Sterksel, was voor mij wel spannend, ik was ook erg zenuwachtig, maar het viel uiteindelijk allemaal wel mee. Ik heb die dag genoten van het begin tot het einde. Vanwege alle voorbereidingen thuis had ik die nacht niet thuis geslapen, maar bij ons Mia en Jan aan de Pastoor P. Thijssenlaan. Ik was enorm onder de indruk van de enorme betrokkenheid van de Sterkselse gemeenschap. Heel Sterksel was present, wel of niet in verenigingsverband. Thuisgekomen mocht ik plaatsnemen op de bijzondere stoel van grootvader Piet Bongers, waar ik naar vernoemd ben. Er volgde een heel drukke receptie, waaronder burgemeester van Schaik, de fanfare, de verenigingen, familie en heel veel dorpsgenoten.

De missienaakring van Sterksel had mooie miskleren gemaakt. Onder leiding van de Witte Zusters was er in Sterksel een missienaakring. Deze missienaakring, die bestond uit Witte Zusters en vrouwen uit Sterksel, heeft er voor gezorgd dat ik heel veel spullen meekreeg die gebruikt gingen worden in de vieringen in de kerk en bediening van de sacramenten. De mensen in Oeganda stonden ervan te kijken dat ik zo'n mooie spullen had meegekregen. Die mooie misgewaden die ik vanuit Nederland had gekregen maakten wel indruk op de geestelijkheid en mensen in het bisdom waar ik werkzaam was.

Missiewerk in Oeganda

Wat weten wij dorpsgenoten van Oeganda en van de Oegandese bevolking (uit Wikipedia)

Oeganda of Uganda, is een land op de evenaar in Oost-Afrika. Halverwege de 19e eeuw arriveerden de eerste Europeanen in Oeganda. Het land werd 'de parel van Afrika' genoemd omdat het land bijzondere natuur had en rijk aan grondstoffen was. Anglikaanse missionarissen uit Engeland wilden de inwoners tot het Anglikaanse geloof bekeren, terwijl de Franse katholieke Witte Paters Oeganda katholiek wilden maken. De reeds gearriveerde moslims probeerden de Islam als staatsgodsdienst te introduceren. De verschillende religieuze denkbepelden leidde tot oorlog in Oeganda. Groot-Brittannië maakte een einde aan deze strijd door het land in 1894 te koloniseren. Na de Tweede Wereldoorlog verloor

Groot Brittannië haar koloniale imperium en ook Oeganda verkreeg op 9 oktober 1962 zijn onafhankelijkheid. Het land ontleent zijn naam aan het koninkrijk Boeganda, dat een deel van het zuiden van het land beslaat waaronder de hoofdstad Kampala. Naast Boeganda zijn er in Oeganda

nog vier andere koninkrijken: Ankole, Bunyoro-Kitara, Busoga en Toro. Oeganda of Uganda, officieel de Republiek Oeganda / Uganda, grenst met de klok mee en vertrekkend vanuit het noorden aan Zuid-Soedan, Kenia, Tanzania, Rwanda en Congo-Kinshasa. De republiek Oeganda is staatkundig in 77 districten onderverdeeld, verspreid over vier geografische regio's. Kampala is de hoofdstad met het industriële en bestuurlijke centrum van het land. Het Nationaal Park Queen Elizabeth is het meest wildrijke park van Oeganda. In het zuiden van Oeganda bevindt zich het grootste meer van Afrika, het Victoriameer, het meer ligt voor een deel op het grondgebied van Kenia en Tanzania.

foto Wikipedia

Andere nationale parken zijn NP Murchison Falls, NP Kibals Forest, NP Bwindi Impenetrable vooral bekend van de berggorilla's. Oeganda ligt dan wel op de evenaar, maar vanwege de hoogte wordt de temperatuur getemperd tot een heerlijk klimaat, met temperaturen van tussen de 23 en 28 graden. Sinds de onafhankelijkheid is de politieke situatie in het land zelden nog stabiel geweest. De verschillende stammen beschikken over eigen legers die tegen elkaar strijden.

Oeganda van Engelse kolonie naar een soevereine staat *(uit Wikipedia)*

Twee jaar voordat de jonge missionaris uit Sterksel in 1964 de Oegandese bodem betrad, had Oeganda de onafhankelijkheid onder de Britse Kroon verkregen, het werd een onafhankelijke presidentiële republiek. De eerste president was Mutesa, hij was koning van Buganda, het grootste koninkrijk binnen de nieuwe natie. In de 42 jaar dat Piet in Oeganda werkte zijn er veertien staatshoofden geweest, waarvan de meesten minder dan een jaar. Yoweri Kaguta Museveni is de huidige president, al vanaf 1986. De meest spraakmakende regeringsleiders waren toch wel **Apollo Milton Opeto Obote**, die twee keer staatshoofd is geweest (1966 – 1971) en (1980 – 1985) en **Idi Amin Dada Oumee**, (1971 – 1979). Obote en de plaatsvervangend chef van de generale staf, Idi Amin, waren gedurende Obotes premierschap betrokken bij goudsmokkel en werden daarvoor op het matje geroepen. Toen het parlement een onderzoek gelastte, pleegde Obote een staatsgreep en stelde het parlement buiten werking. Hij schoof president Edward Mutesa aan de kant en schafte hij de autonomie van de koninklijke deelstaten af, waaronder die van de machtigste, Boeganda. De koningen en vorsten van de deelstaten gingen daarop in ballingschap. Obote benoemde zichzelf tot president en maakte van Oeganda een gecentraliseerde eenheidsstaat.

A.M.O. Obote

I. Amin Dada Oumee

De pater vertelt zijn ervaringen over de periode met Idi Amin als staatshoofd

Op 25 januari 1971 pleegde Amin een staatsgreep. Apolo Milton Obote was toen in het buitenland voor een bijeenkomst van het Britse Gemenebest in Singapore. De mensen waren blij want Obote voerde met steun van het leger een schrikbewind. Toen een groep bannelingen die met Obote naar Tanzania waren gevlucht Oeganda binnen vielen om Amin af te zetten, werden zuiveringen gehouden in het leger en bij politie. Mensen van de stammen waaruit Obote voortkwam, werden uit de weg geruimd. Ik zat toen in Bugombwa Parish. Ook de politiepost vlak bij de missie werd overvallen door aanhangers van Amin. Enkel van de agenten konden ontsnappen en naar Zaïre (Congo) vluchten. In 1972 zette Amin alle Joden en Aziaten het land uit. Toen de Aziaten het land moesten verlaten, bleef dat niet zonder gevolgen. Zij waren zakenlui. Verschillende artikelen voor dagelijks gebruik waren, toen de Aziaten vertrokken waren, niet meer te krijgen onder andere zeep, suiker, kookolie etcetera. Het was een economische ramp. Voor ons als missionarissen zag het er ook niet zo rooskleurig uit. Soms wisten we niet waar we aan toe waren. Amin beloofde vrijheid van godsdienst, maar die mensen die zich uitspraken over de slechte gang van zaken werden uit de weg geruimd. De verblijfsvergunningen werden vaak niet vernieuwd. Een Canadese pater die met mij samenwerkte kon geen visum meer krijgen. Er zat niets anders op dan om werk in Canada te zoeken. Verschillende missionarissen werden buitengezet. Onze bisschop hield er rekening mee dat ook dit in Bugombwa Parish kon gebeuren en hij kwam speciaal naar ons toe om een administrator aan te stellen in geval alle paters geen verlenging meer konden krijgen van hun werkvergunning. Gelukkig heb ik kunnen blijven. Toen de Tanzanianen Amin verdreven en er een nieuwe regering was, werden de verblijfsvergunningen weer verlengd. Velen van de buitenlandse paters en broeders kregen toen papieren in handen die hen gegeven werden door de minister van binnenlandse zaken, waarop vermeld stond dat ze voor heel hun leven in Oeganda mochten blijven omdat ze al een lange tijd er gewerkt hadden. Na het schrikbewind van Amin volgt een nieuwe periode van onrust, wederom onder leiding van Milton Obote (1980-1985). Zijn tweede termijn was een nog erger schrikbewind dan Amin, de mensen vluchtten weg voor de soldaten.

Kasere, foto wikipedia

De landkaart met de landen van Afrika ingekleurd, Uganda ligt in centraal Afrika.

Het vertrek uit Sterksel

Na een verlofperiode in Nederland kwam de laatste voorbereiding voor de missie. Voor mijn vertrek naar Oeganda moest ik nog voor drie maanden naar Londen om een pastorale cursus te volgen. Twaalf dagen voordat de echte vertrekdatum zich aandienende gebeurde er nog iets ernstigs thuis bij de familie Bongers, Hoeve Groenendal werd door brand verwoest. Het Eindhovens Dagblad berichtte er het volgende over.

‘Slechts wat huisraad kon worden gered. Het vee stond in een nabijgelegen stal die behouden kon worden. Bij alles wat met de brand verloren ging waren ook veel missiespullen die klaar lagen om ingepakt te worden en de koffer, alles van zoon Piet om mee te nemen naar de missie die daar behoorlijk mee gedupeerd was, doch zijn visum had hij op tijd in veiligheid kunnen brengen’.

Maar, zo vertelde de jonge pater, was de journalist die dit artikel schreef, toch niet goed op de hoogte van wat er met de missiespullen gebeurd was. Die waren allemaal al een poosje onderweg naar Oeganda, voordat er brand thuis uitbrak. Alleen een klein koffertje met wat kleren is toen verbrand. Met hulp van velen kon pater Bongers op de geplande 18 december 1964 gepakt en gezakt Sterksel verlaten. Piet vertrok naar het verre en onbekende Oeganda in Afrika.

Ontvangst in Oeganda

Op 19 december 1964 kwam de jonge pater Piet Bongers aan in het vreemde land Oeganda. In de beginjaren kwam er veel op me af, zoals hij vertelde. Alles was vreemd, de omgeving, de bevolking, de verschillende talen, het eten. Maar hij acclimatiseerde snel en al spoedig was het 'zijn' land.

Voor onze vele vragen die wij hadden over de parochies waar de pater 42 jaar gewoond en gewerkt heeft, over de bevolking daar en de regering van Oeganda, daar vroeg hij wat meer tijd voor.

Zo zijn we verschillende keren in Heythuysen bij Piet op de koffie geweest. Zodra wij binnen waren begon hij direct enthousiast te vertellen over zijn verblijf in Oeganda. Hij had een goed geheugen, dat bleek ook uit zijn geëigende uitspraak: 'dat weet ik nog goed'. Bij ons volgende bezoek had Piet dan altijd een A4tje aan twee kanten vol getypt met ervaringen en omstandigheden over zijn werk in het Afrikaanse missiegebied. Nee niet bewerkt op een moderne computer met tekstverwerker maar getypt op een typemachine uit de zestiger jaren. Elk blad compleet vol getypt zodat er echt geen woord meer bij kon.

Typemachine uit de jaren zestig

Het parochiële werk, door de pater verteld

De eerste parochies Butiti en Bukwali waren hoofdzakelijk bedoeld om de taalcursussen te volgen. In Mbarara, op mijn laatste post, was ik econoom van het Tobi Kizza House, het huis van de Witte Paters. Tijdens de taalcursus kon ik toch al wat pastoraal werk doen in Butiti en Bukwali Parish. Latijn was nog de voertaal in de Eucharistie en dat maakte het mogelijk om 's zondags voor te gaan in de hoofdkerk van de missiepost. Een andere pater die de taal kende, kon dan preken.

In **Butiti Parish 1964-1965**, waar ik enkele maanden verbleef, was een kweekschool (opleiding voor onderwijzers) en omdat Engels daar de voertaal was, kon ik ook daar wat pastoraal werk doen, onder andere biechthoren. De Amerikaanse Broeders die daar de leiding hadden, vroegen mij om de jongens te trainen voor het voetballen. Het Amerikaanse voetbal was toen anders dan het Europese voetbal.

[illegible]

Dit zijn de parochies waar pater Bongers werkzaam is geweest

16

Bugombwa Parish, 1966-1980

Na twee jaar in de missie te zijn werd ik in Bugombwa Parish volledig ingeschakeld in het pastorale werk. Je begint daar als tweede kapelaan en je eindigt als pastoor. Daar kreeg ik ook de zorg voor een catechisten school. Die werd opgezet omdat het een speciale streek was.

Op 20 maart 1968 werden we 's morgens rond vijf uur opgeschrikt door een hevige aardbeving. Er waren 154 doden te betreuren, 104 in Oeganda en 50 aan de overkant van de grens met Congo. Omdat de missie bijna helemaal verwoest was en wat er nog stond tamelijk wankel was, hebben wij,

de drie Witte Paters, heel wat moeten bouwen en herstellen. Wij werden toen ook betrokken bij de hulp die verschillende organisaties op touw hadden gezet om de bevolking rond Buhombwa Parish te helpen. In Butiti en Buwali Parish was het rustig maar in Bugombwa en later ook in Kasese Parish lag dat anders. De stammen waaronder ik toen werkte waren in opstand gekomen tegen de centrale regering omdat ze onder een regionale regering vielen, het koninkrijk Toro, waar ze niet onder wilden horen. Dus regelmatig waren er acties van een speciale politiemacht die de opstand in bedwang moest houden. Er was veel pastoraal werk in Bugombwa Parish, naast de catechisten school kreeg ik ook de zorg met Afrikaanse zusters voor het catechumenaat, mensen die zich voorbereidden om

katholiek te worden. Naast het normale werk, buitenposten en scholen bezoeken, biechthoren en in de Eucharistievieringen voorgaan, deden wij ook sociaalwerk. De regering van Oeganda liet in onze streek dicht bij de missie een ziekenhuis bouwen. Gezien het ziekenhuis melk nodig had en er geen vee was dat daar in kon voorzien, werd op de missie een veebedrijf opgezet met Europese koeien. Men dacht dat dat onmogelijk was in die streek. We kregen hulp van een Oegandese veearts en toen lukte het. Goede melk vraagt om goed water. Gezien het gebied in de streek Bwamba bergachtig is, hadden we water vanuit de bergen – sneeuwwater. Met een pompensysteem, dat werkte op waterkracht met een of twee rammen (capaciteit), waren we in staat om niet alleen de missie aan water te helpen, maar ook het dorpje in de buurt van de rivier, de school en de missiepost. Een van mijn confraters hield zich ook bezig met de plaatselijke medicijnen die de mensen gebruikten. Een Duitse arts die in Fort Portal woonde, een stad in West Oeganda waar het regionaal bestuur zat, vroeg ons er om want hij deed onderzoek in die branche.

De catechumenen die in grote getalen naar ons toekwamen leerden naast religie ook hoe ze de grond moesten bewerken. De zusters die hen onderwezen, hadden vaak landbouwcursussen gevolgd. Naast lezen, schrijven en rekenen kregen de leerlingen ook praktijk want ze hadden hun eigen tuinen die ze moesten bewerken. Ze leerden ook hoe ze matten konden vlechten, dekens van gras maken, want in de bergen is het koud.

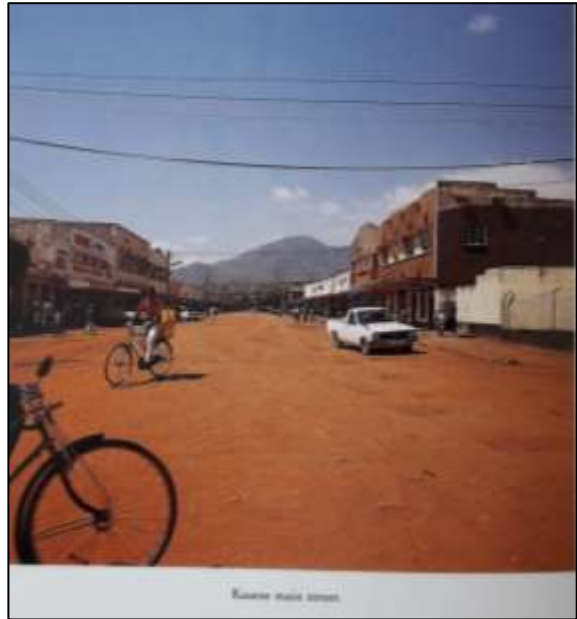
In het begin toen ik in Bugombwa Parish was, hield ik me vooral bezig met het pastoraal werk en de catechisten opleiding. Mijn pastoor, een Canadees, was meer bezig met het sociaal werk. Hij speelde het zelfs klaar om een broedmachine te laten komen, die op petroleum werkte, om daarmee eieren uit te broeden en kuikens te krijgen. Toen ik de leiding had als pastoor moest ik me ook bezighouden met het vee. Het kwam dan ook goed van pas dat ik op een boerderij was opgegroeid.

Kasese Parish, 1980-1984

In 1980 werd ik benoemd in Kasese Parish. Een uitgestrekte parochie, wel interessant. Kasese is een stadje met veel winkels. Op elf kilometer afstand lagen de kopermijnen, dus had je te doen met mijnwerkers. Er lagen ook grote meren met vissersdorpen, dus je kreeg ook te doen met vissers. Op het platteland werd veel koffie, katoen en mais verbouwd. Er waren ook herders die met koeien rondtrokken. Er lag ook een grote cementfabriek. Kasese ligt aan de westrand en maakt ook deel uit van het Koningin Elisabethpark, het grootste natuurwildpark van Oeganda. Een open park zonder omheining, je liep zo tussen de 'wilde' dieren. Nijlpaarden kwamen tot bij de achterkant van de kerk. *(Een klein maar wezenlijk*

propaganda verschil: Kenia en Tanzania hebben wildparken, Oeganda heeft natuurschoon.)

Gedeeltelijk viel het Nationale Park ook onder mijn parochie. In 1989 werd Kasese een bisdom. Toen ik in het jaar 2000 Kasese verliet en een Oegandese priester mijn plaats innam, waren er in plaats van één parochie drie parochies. Het werk was wel vermoeiend, veel lopen en klimmen. Het was er vlak en bergachtig. Je geniet van de natuur en de wilde dieren wanneer je in de buiten posten verblijft om pastoraal werk te doen. Mijn eerste verblijf in Kasese duurde ongeveer vier jaar. Toen werd ik gevraagd om naar Yerya Parish te gaan.

Kasese

In tegenstelling tot in andere Nationale Parken in Afrika hebben leeuwen in het Ishasha gebied van Queen Elizabeth Nationaal Park de ongebruikelijke gewoonte om in bomen te klimmen en uit te rusten

Yerya Parish, 1984-1987

Een parochie aan de grote weg die Fort Portal met Kasese verbindt. Vanuit de missiepost bekeken was de overkant van de weg bergachtig en de achterkant van de missiepost meer vlak terrein. Op het gebied van de missie stond een lagere school en een polikliniek die gerund werd door Afrikaanse zusters. Achter het huis van de paters lag een klooster waar Afrikaanse zusters die in opleiding waren. Er was een gemeenschapshuis en twee gebouwen die dienden als slaapzalen voor de catechumenen, mensen die godsdienstinstructie kregen om christen te worden. Er was een klein veebedrijf, zeven koeien, een molen om meel te malen, negen bijenkorven en een grote tuin. Het was een plattelandsparochie met ongeveer dertig buitenposten. Toen ik me goed had ingeburgerd werd ons gebied geïnfiltreerd door een groep rebellen die deel uit maakte van het "National Resistance Army, een beweging die onder leiding stond van Yoweri Kaguta Museveni. Op 25 april 1985 raakte deze groep slaags met het Oegandese leger dat vanuit Fort Portal was gekomen in enkele vrachtwagens om de rebellen te beletten dat ze zich aan de overkant van de weg in de bergen konden vestigen. De Oegandese soldaten die aan de kant stonden van president Obote, zagen we naar alle kanten wegrekken toen het tot een treffen kwam met deze guerrilla's. Verschillende maanden werd er rond onze missiepost gevochten. Bijna al onze gebouwen zaten vol met vluchtelingen die vooral afkomstig waren van het gebied waar de bergen waren. Het waren onrustige tijden, gelukkig waren we in staat om onze mensen die in nood waren te helpen. Voor hen was de missie een toevluchtsoord waar ze zich veiliger voelden dan in hun dorpen waar het leger van Obote ongedisciplineerd te werk ging. Toen Museveni in 1986 aan de macht kwam, werd het rustiger en konden we weer ons pastoraal werk doen in de bergen, wat gedurende de guerrillaoorlog niet mogelijk was.

Kasese Parish, voor tweede keer, 1987-2001

Na Yerya Parish kreeg ik opnieuw een benoeming in Kasese Parish, waar ik toen ongeveer dertien jaar werkzaam ben geweest. Enkele jaren na mijn benoeming voor de tweede maal werd het een bisdom. Aanvankelijk was het rustig maar daar kregen we weer last van infiltratie van rebellen van uit de Congo. Gelukkig was het leger onder leiding van Museveni beter gedisciplineerd en het slaagde erin om de rust te herstellen. In het jaar 2000 ben ik uit Kasese vertrokken. Een Afrikaanse priester nam het werk van mij over.

Hima Parish, 2001-2004

Er was een nieuwe parochie gesticht die afgesplitst was van Kasese Parish. Na drie jaar daar gewoond en gewerkt te hebben ging ook deze parochie in Afrikaanse handen. Dat betekende dat alle parochies in het bisdom Kasese geafrikaniseerd waren, wat trouwens ons doel was.

Mbarara, 2004-2008

Deze plaats werd me aangeboden om econoom te worden in een tehuis van de Witte Paters in het aartsbisdom Mbarara. Ofschoon de taal niet hetzelfde was maar er wel op leek kon ik ze nu en dan helpen, de parochie van de stad. Er waren middelbare scholen en ook een universiteit. Gelukkig kon ik ook hier zo nu en dan een handje helpen in de parochies. Er waren ook slotzusters die zo nu dan een beroep op mij deden.

Deze foto met de Paus hangt in het appartement van Piet

Ontmoeting met Paus Johannes Paulus II (uit: Librenia Editrice Vaticana)

Paus Johannes Paulus II maakte van 6 tot 9 februari 1993 een Apostolische reis naar Oeganda. In de schaduw van de berg Rwenzori heeft de Paus op maandag 8 februari in het district Kasese de Heilige Eucharistieviering opgedragen voor de gelovigen van het west-centrale deel van Oeganda. Heel veel mensen hadden grote afstanden afgelegd om deze plechtige gebeurtenis bij te kunnen wonen. 'De Eucharistie is het meest complete teken van onze eenheid' zo sprak Zijne Heiligheid de Paus in zijn homilie (preek). De paus riep de Oegandezen, die in het verleden burgeroorlogen en de wrede dictatuur van Apollo Obote en Idi Amin hebben moeten doorstaan, om zich met elkaar te verzoenen. Hij waarschuwde voor een 'materialistische mentaliteit' die tot de slavernij van het egoïstische individualisme leidt en in strijd is met de Afrikaanse cultuur.

Het bezoek van de paus was in de tijd dat pater Bongers voor de tweede maal werkzaam was in het district Kasese. Onze dorpsgenoot had dan ook bijna vanzelfsprekend een persoonlijke ontmoeting met Paus Johannes Paulus II. Een ingelijste foto hangt met de nodige trots als blijvende herinnering aan dit contact, bij de pater aan de muur in zijn appartement in Heythuysen. Tijdens de Eucharistieviering in Kasese gebruikte de Paus drie kelken. Een van die kelken was de kelk die Piet bij zijn priesterwijding van zijn ouders had gekregen. Omdat deze Paus op 24 april 2004 is Heilig verklaard beschikt de pater nu over een relikwie van de heilige Johannes Paulus II.

De kelk recht voor de Paus is de kelk van Piet

Pater Piet Bongers 40 jaar priester

Op zeven november 2004 vierde pater Piet Bongers zijn 40 jaar priesterjubiläum in de parochiekerk van de heilige Catharina van Alexandrië te Sterksel. Schrijver en dorpsgenoot Engel Beenders schreef er de volgende redactie over in het lokale weekblad de 'Parel van Brabant'.

STERKSEL - Vele Witte Paters uit Nederland zijn vanaf 1879 het mooie missiewerk in Afrika gaan uitvoeren. Zij hebben de katholieke kerk daarmee helpen stichten tot geluk van de bevolking. Diverse Witte Paters hebben hun leven in de missie moeten bekopen met de dood vanwege de vele kleine en grote stammenoorlogen. Piet Bongers heeft dat overleefd, ofschoon zijn periode in Bugombwa Parish in Oeganda een hele moeilijke periode is geweest; daar heeft Pater Piet vele verhalen over. Het is een moeilijke periode geweest omdat vele wegen ontoegankelijk waren. Nu is het land in een wat rustiger vaarwater gekomen en is het mooie missiewerk weer volop aan het opbloeien. "Het land kent ondertussen ook al heel wat eigen priesters en dat vind ik een heel goede ontwikkeling," zegt Piet. "Want

vanuit Nederland komen steeds minder Witte Paters en het mooie werk moet wel door blijven gaan. Ik ben nu enige tijd hier om weer op voldoende krachten te komen want ik ga weer terug, de stem in mij zegt dat, daar (in Afrika) kan ik nog goed werk doen en mijn gezondheid laat dat toe." De Parochie Sterksel wil het 40-jarig Priesterfeest van Pater Piet Bongers samen vieren op zondag 7 november a.s. Om 10.00 uur is er een plechtige Eucharistieviering in de parochiekerk en na afloop biedt het kerkbestuur Pater Bongers een receptie aan in Dorpshuis Valentijn waarbij de gelegenheid wordt geboden om Piet te feliciteren met zijn 40-jarig jubileum en hem alle sterkte te wensen voor de komende tijd. (Ebi)

Afscheid nemen van Oeganda en terug kijken

Een roeping is in vervulling gegaan. Na een afscheidsfeestje met collega paters en zusters, de overste en de aartsbisschop, is de Sterkselse Witte Pater na 43 jaar missiewerk in Oeganda voor goed teruggegaan naar Nederland. Vanaf het vliegveld Entebbe (Oeganda), waar Piet op 19 december 1964 's nachts om ongeveer twee uur aan kwam, is hij op 22 januari 2008 's avonds om 11,00 uur voor de laatste keer, maar met een voldaan gevoel, in het vliegtuig gestapt met bestemming Brussel (Zaventem).

De pater is weer gezond en veilig terug gekeerd op Nederlandse bodem. Hoewel, een vervelend ongemak heeft Piet niet kunnen overwinnen. Op een gegeven moment kreeg hij problemen met zijn stem, dat was erg hinderlijk, vooral bij het voorgaan in de Eucharistieviering en met preken. Uiteindelijk blijkt het allemaal met zijn stembanden te maken te hebben, waar weinig aan te doen is. Van de medisch specialist kreeg hij het advies om niet teveel, maar wel langzaam te praten, duidelijk te spreken en goed te articuleren. Ondanks dit ongemak, het lange verblijf in den vreemde en zijn hoge leeftijd, spreekt onze oud dorpsgenoot nog goed Brabants, ook nu hij weer woont in zijn Limburgse geboortedorp Heythuysen. Het was een mooie, doch soms spannende tijd in Oeganda.

Ruim vier decennia lang heeft Piet als Witte Pater gefunctioneerd in een Afrikaans land met verschillende volksstammen en even

[Queen Elizabeth National Park](#)

zoveel talen en culturen. Een land dat haar weg moest zoeken van Brits protectoraat naar een zelfstandige republiek, een land waar lange tijd de dictatuur overheerste, met de nodige oorlogen tot gevolg. Het waren vaak zware tijden vooral in de beginperiode. Het was belangrijk en de organisatie zorgde daar ook consequent voor, dat er altijd drie paters in of direct nabij een parochie werkzaam waren, paters die met elkaar overweg konden. Daarbij bedenkend dat alles afhangt hoe jezelf met elkaar en met mensen omgaat. Er werd hard gewerkt waarbij het voornamelijk ging over het leven met Christus en tevens te zorgen voor een goede relatie met de bevolking, zowel door de kerkelijke regelgeving maar vooral met het hart ingegeven. Het catechetisch werk was erg belangrijk en in de kersttijd was het altijd enorm druk met biechten. Per jaar werden 200 tot 400 kinderen gedoopt en in de zomer waren er wel 900 tot 1000 vormelingen. Het aantal Witte Paters dat geïnspireerd was door de oprichter, kardinaal Ch. Lavigerie, neemt drastisch af. Momenteel (oktober 2019) zijn er nog 18 Nederlandse missionarissen in de missie en wonen er 37 Witte Paters in Heythuysen die van hun welverdiende rust mogen genieten. Wereldwijd zijn er op dezelfde datum nog 1141 Witte Paters. Door het werk van de blanke missionarissen uit het westen, zijn er nu Afrikanen die de missionaire geest van Lavigerie ontdekt hebben. Zij zijn enthousiast geworden voor een levensinzet ten bate van Afrika en de medemens en zijn tot priester gewijd. Er zijn nog 494 (in 2018) Witte Paters in opleiding, maar enkelen uit Europa. De mensen in West-Oeganda verlangen naar een beter leven, een eerlijker, rechtvaardiger en vreedzaam leven. Daarnaast is Oeganda een fantastisch mooi land met een zeer rijke natuur en talloze wilde dieren, mooi om op safari te gaan, wat Piet ook regelmatig heeft gedaan. Doch na zijn vertrek in 2008 is Piet niet meer in Oeganda geweest.

Ter afsluiting: welkome groeten uit West Uganda

